

Notities uit de jungle

Hanya Yanagihara

Notities uit de jungle

Vertaling Inger Limburg en Lucie van Rooijen

Nieuw Amsterdam *Uitgevers*

Eerste druk 2015
Negende druk 2026

Oorspronkelijke titel *The People in the Trees*. Doubleday,
a division of Random House, Inc., New York
© Hanya Yanagihara 2013
© Nederlandse vertaling Inger Limburg en Lucie van Rooijen /
Nieuw Amsterdam Uitgevers 2015

Alle rechten voorbehouden. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave
is uitdrukkelijk niet toegestaan.

*All rights are reserved, including those for text and data mining,
AI training and similar technologies.*

Motto blz. 5: *De storm. Een spel van toverij*, William Shakespeare.
Vertaling Martinus Nijhoff. Em. Querido's Uitgeverij N.V., 1963
Omslagontwerp Nico Richter
Omslagbeeld © 1987 The Peter Hujar Archive LLC, Courtesy Pace /
MacGill Gallery, New York and Fraenkel Gallery, San Francisco

NUR 302

ISBN 9789046821473

www.nieuwamsterdam.nl

Nieuw Amsterdam maakt deel uit van Park Uitgevers

PROSPERO:

Een duivel, een aartsduivel, wiens natuur
Niet te beschaven valt; waaraan mijn zorg,
Zo goed bedoeld, verspild is, gans verspild.
Ieder jaar wordt hij lelijker van lijf
En meer verstokt van hart. Ik zal ze krijgen!
Schreeuwen zullen ze!

Uit: *De storm*, William Shakespeare

Inhoud

Voorwoord door *dr. Ronald Kubodera* 13

De memoires van A. Norton Perina
Bewerkt door Ronald Kubodera, M.D. 25

DEEL I: De beek 27

DEEL II: Muizen 55

DEEL III: De dromers 83

DEEL IV: De negende hut 167

DEEL V: Het eerste kind 257

DEEL VI: Victor 339

DEEL VII: Wat volgde 387

Nawoord door *dr. Ronald Kubodera* 395

Postscriptum 401

Appendix 407

Dankwoord 413

Voor mijn vader
'Vom Vater... Lust zu fabulieren'

19 maart 1995

Vooraanstaand wetenschapper beschuldigd van seksueel misbruik

DOOR ASSOCIATED PRESS

Bethesda, Maryland. — Dr. Abraham Norton Perina, de beroemde immuno-loog en voormalig directeur van het Center for Immunology and Virology van de National Institutes of Health in Bethesda, Maryland, is gisteren aangehouden op beschuldiging van seksueel misbruik.

Dr. Perina (71) wordt aangeklaagd wegens drie gevallen van verkrachting, drie gevallen van ontucht met een minderjarige, twee gevallen van aan-randing en twee gevallen van het in gevaar brengen van een minderjarige. De aanklachten zijn ingediend door een van de geadopteerde zoons van dr. Perina.

‘Deze beschuldigingen zijn ongegrond,’ liet Perina’s advocaat, Douglas Hindley, gisteren in een verklaring weten. ‘Dr. Perina is een vooraanstaand en zeer gerespecteerd lid van de wetenschappelijke gemeenschap, en hij wil dit misverstand zo snel mogelijk uit de wereld helpen, zodat hij kan terug-keren naar zijn werk en zijn gezin.’

In 1974 kreeg dr. Perina de Nobelprijs voor de Geneeskunde voor zijn ontdekking van het Selene-syndroom, een aandoening die het verouderings-proces vertraagt. Dit syndroom, waarbij het lichaam relatief jong blijft terwijl de geest aftakelt, werd ontdekt bij de Opa’ivu’eke-stam op Ivu’ivu, een van de drie eilanden van het Micronesische staatje U’ivu. De aandoening werd veroorzaakt door de consumptie van het vlees van een zeldzame schild-pad, het dier waarnaar dr. Perina de stam heeft vernoemd. Dit vlees bleek het natuurlijke enzym telomerase – dat de telomeren herstelt, waardoor een cel zich kan blijven delen – te activeren. Mensen met het Selene-syndroom, genoemd naar de onsterfelijke en eeuwig jonge maangodin uit de Griekse mythologie, bleken honderden jaren oud te kunnen worden. Perina, die als jonge arts in 1950 voor het eerst U’ivu bezocht, samen met de bekende antropoloog Paul Tallent, deed vele jaren veld-onderzoek op de eilanden. Daar adopteerde hij ook zijn 43 kinderen,

veelal wezen of zoons en dochters van verarmde leden van de Opa'ivu'ekestam. Perina heeft momenteel nog een aantal van deze kinderen onder zijn hoede.

'Norton is een voorbeeldig vader en een geniaal denker,' aldus dr. Ronald Kubodera, die tot Perina's beste vrienden behoort en lange tijd in diens lab werkzaam was als postdoc. 'Ik heb er alle vertrouwen in dat deze absurde aantijgingen zullen worden ingetrokken.'

3 december 1997

Winnaar Nobelprijs Geneeskunde veroordeeld tot celstraf

DOOR REUTERS

Bethesda, Maryland. — Dr. Abraham Norton Perina is vandaag veroordeeld tot twee jaar detentie in de Frederick Correctional Facility.

Dr. Perina ontving in 1974 de Nobelprijs voor de Geneeskunde, nadat hij had aangetoond dat het enzym telomerase (dat ervoor zorgt dat cellen zich kunnen blijven delen) werd geactiveerd door het eten van een, inmiddels uitgestorven, schildpad uit het Micronesische eilandenrijk U'ivu. Verscheidene zoogdiersoorten, waaronder de mens, bleken vatbaar voor deze aandoening, die bekendstaat als het Selene-syndroom.

Perina was een van de weinige westerlingen die onbeperkt toegang kregen tot dit geïsoleerde en mysterieuze eilandenrijk. In 1968 adopteerde hij voor het eerst een kind uit dit land; het zouden er 43 worden, die allen opgroeiden in zijn huis in Bethesda. Twee jaar geleden werd Perina beschuldigd van verkrachting en het in gevaar brengen van een minderjarige; de aanklager is een van zijn geadopteerde kinderen.

'Dit is een groot drama,' aldus dr. Louis Altschur, de directeur van de National Institutes of Health, waaraan dr. Perina vele jaren als wetenschapper verbonden was. 'Norton is een briljante, getalenteerde man, en ik hoop van harte dat hij de behandeling en de hulp zal krijgen die hij nodig heeft.'

Perina noch zijn advocaat was bereikbaar voor commentaar.

Voorwoord

Ik ben Ronald Kubodera – maar alleen in wetenschappelijke bladen. Overal elders zeggen ze ‘Ron’. Ja, ik ben de dr. Ronald Kubodera over wie u in kranten en tijdschriften ongetwijfeld weleens hebt gelezen. Nee, niet al die verhalen zijn waar – dat zijn ze tenslotte maar zelden.

In mijn geval zijn de belangrijkste echter wel waar, en dat zeg ik met trots. Ik ben er bijvoorbeeld trots op dat ik nog een goede band heb met Norton (en vergeet niet, nog geen achttien maanden geleden was het niet eens nodig om dat te zeggen). Ik ken hem sinds 1970, toen ik op zijn lab bij de National Institutes of Health in Bethesda kwam werken. Norton had zijn Nobelprijs nog niet ontvangen, maar zijn werk had wel al een revolutie in de medische wereld ontketend, die voorgoed verandering had gebracht in de kijk van wetenschappers op de virologie, de immunologie en, het moet gezegd, de medische antropologie. Ook ben ik er trots op dat we niet alleen een werkrelatie hebben opgebouwd, maar ook een al even intense vriendschap; mijn band met Norton is zelfs de belangrijkste die ik ooit heb gehad. Maar ik ben er vooral trots op dat ik na de gebeurtenissen van de afgelopen twee jaar nog steeds met hem bevriend ben.

En dat terwijl ik vanzelfsprekend niet zo vaak contact met Norton heb gehad als mij – en hem ongetwijfeld ook – lief was geweest. Het is onwennig en eenzaam om hem niet in de buurt te hebben. Tot mijn verhuizing hiernaartoe¹, zo’n zestien maanden geleden – een maand nadat Nortons vonnis werd uitgesproken –, gingen er voor zover ik me herinner geen twee dagen voorbij zonder dat we elkaar zagen.

1 Naar Palo Alto, Californië, waar ik de John M. Torrance-leerstoel bekleed aan het Instituut voor Immunologie van Stanford.

Misschien zelfs minder. (Dan reken ik bijzondere omstandigheden uiteraard niet mee, zoals een enkele korte vakantie met mijn toenmalige vrouw, of wanneer een van ons naar een bruiloft of een begrafenis moest op een flink eind reizen. Zelfs dan nam ik overigens elke dag contact met hem op, telefonisch of per fax.) Waar het om gaat is dat praten met Norton, werken met Norton, bij Norton zijn simpelweg deel uitmaakte van mijn dagelijks leven, zoals andere mensen elke dag televisiekijken of de krant lezen: een van die ongedenkwaardige maar niet onbelangrijke rituelen die je het geruststellende gevoel geven dat het leven loopt zoals verwacht. Maar wordt zo'n ritme abrupt onderbroken, dan is dat niet alleen ontwrichtend, de bodem onder je bestaan valt weg. Zo voel ik me nu al anderhalf jaar. 's Ochtends word ik wakker en begin ik aan mijn dagelijkse bezigheden, maar 's avonds stel ik het naar bed gaan altijd uit. Ik dwaal wat door mijn appartement, staar naar de nachtelijke hemel, vraag me af wat ik vergeten ben. Ik vink de talloze klusjes af die ik op een gewone dag gedachteloos uitvoer – alle brieven opengemaakt en beantwoord? Deadlines gehaald? Deuren op slot gedaan? – tot ik uiteindelijk met tegenzin in bed kruip. Pas op het randje van de slaap realiseer ik me dat mijn hele levenspatroon is veranderd, en dat vervult me even met weemoed. Je zou denken dat ik de veranderingen in Nortons leven, en dus ook in het mijne, inmiddels wel had geaccepteerd, maar iets in mij verzet zich; hij heeft tenslotte bijna dertig jaar deel uitgemaakt van mijn dagelijks leven.

Maar ik mag dan eenzaam zijn – Norton is nog veel eenzamer. De gedachte dat hij daar in die cel zit maakt me razend: Norton is niet meer jong en fit, en gevangenisstraf is in mijn ogen niet gepast of redelijk.

Ik weet dat ik een van de weinigen ben die er zo over denkt. Aan vrienden, collega's en verslaggevers (en rechters, jury's en advocaten) heb ik talloze malen geprobeerd uit te leggen wat voor iemand Norton is – hoe menselijk, intelligent en bijzonder hij is. In de afgelopen zestien maanden ben ik keer op keer herinnerd aan het verraad van Nortons voormalige vrienden, aan het gemak waarmee ze de man voor wie ze naar eigen zeggen genegenheid en respect hadden, lieten vallen. Norton was nog niet aangeklaagd of zijn vrienden – mensen die Norton al tientallen jaren kende en met wie hij tientallen jaren had samengewerkt – verdwenen volledig uit het zicht. Maar erger

nog waren degenen die hem de rug toekeerden toen hij schuldig werd bevonden. Op dat moment realiseerde ik me hoe trouweloos en door-trapt de meeste mensen zijn.

Maar ik dwaal af. Waar Norton het meest onder lijdt is de onont-koombare, intense eentonigheid van zijn leven in de gevangenis. Ik moet toegeven dat ik een beetje verbaasd was toen hij, nog geen maand na het ingaan van zijn detentie, klaagde over een verlam-mende verveling. Norton droomde er altijd van – net als de meeste briljante en overwerkte mannen, denk ik – om een maand of een jaar ergens in een warm klimaat te kunnen vertoeven zonder een enkele verplichting. Hij hoefde daar geen toespraken te houden, geen artikelen te bewerken of schrijven, geen colleges te geven, geen kinderen te verzorgen, geen onderzoek uit te voeren. Voor hem lag niets anders dan een lege, uitgestrekte zee van tijd, die hij naar be-lieven kon invullen. Norton sprak altijd over de tijd als een zee, een oneindige, spiegelgladde lege vlakte, en de ‘zeetijd’, zoals hij deze droom noemde, werd een soort grap, een bondige term die verwees naar dingen waar hij nu geen tijd voor had maar waarmee hij zich ooit hoopte bezig te houden. En dus deed hij allerlei beloften aan zichzelf: in zeetijd zou hij tropische varens kweken. In zeetijd zou hij biografieën lezen. In zeetijd zou hij zijn memoires schrijven. Niemand geloofde, zeker Norton niet, dat hij ooit daadwerkelijk zeetijd zou krijgen, maar nu heeft hij die toch, zij het zonder het warme klimaat of de aangename loomheid die men associeert met gerechtvaardigd nietsdoen. Maar helaas lijkt Norton gewoon niet geschapen te zijn voor ontspanning. Sterker nog, nietsdoen is een kwellung voor hem (hoewel ik moet toegeven dat dat waarschijnlijk grotendeels te wijten is aan de onaangename omstandigheden waarin hem deze vrije tijd is vergund). In een recente brief schreef hij:

Er is hier weinig te doen, en op een gegeven moment nog minder om over na te denken. Ik had nooit verwacht dat ik me zo zou voelen; zo uitgeput dat het lijkt of ik een aderlating heb ondergaan waarbij niet mijn bloed is afgetapt maar mijn denkvermogen. Verveling... ik dacht altijd dat ik dolblij zou zijn met een periode van eindeloze leegte, dat ik die makkelijk zou kunnen vullen. Maar ik ben gaan inzien dat we

niet in staat zijn om grote vlakken tijd in te vullen. We denken dat we zelf kunnen bepalen hoe we onze tijd indelen, maar zo werkt het niet: we vullen ons leven met drukke bezigheden, omdat we niet meer aan kunnen dan kleine blokjes tijd.²

Het lijkt een wijs inzicht.

Ondanks de overduidelijk zware omstandigheden waarin Norton nu verkeert, zijn er mensen die de euvele moed hebben te suggereren dat hij er nog genadig van af is gekomen – wat in mijn ogen niet alleen stompzinnig maar zelfs wreed is. Een van hen is Herbert West (wiens echte naam ik heb veranderd, zij het node), een van Nortons postdocs in het begin van de jaren tachtig. Op weg naar een conferentie in Londen maakte hij een tussenstop in Bethesda om Norton te bezoeken. Dat was vóór het proces maar na de aanklacht, toen Nortons vrijheid zo was ingeperkt dat hij in feite onder huisarrest stond, en al zijn kinderen uit huis waren geplaatst. West, die ik altijd beter kon velen dan Nortons andere postdocs, bleef ongeveer een uur en vroeg toen of ik ergens met hem wilde dineren. Ik had daar niet veel zin in (en vond het erg onbeleefd dat hij me uitnodigde in het bijzijn van Norton, die zijn huis immers niet mocht verlaten), maar Norton zei dat ik moest gaan, dat hij werk te doen had en dat hij het geen probleem vond om even alleen te zijn.

Dus moest ik wel met West naar een restaurant, en hoewel mijn gedachten steeds bij Norton waren die alleen thuiszat, hadden we toch een verrassend plezierig gesprek – over het werk van West en de lezing die hij zou geven op zijn conferentie, over een artikel dat Norton en ik voor zijn aanhouding hadden gepubliceerd in het *New England Journal of Medicine* en over een paar wederzijdse kennissen. Totdat West, op het moment dat het dessert werd opgediend, zei: ‘Wat is Norton oud geworden.’

‘Hij zit in een afschuwelijke situatie,’ antwoordde ik.

‘Ja, afschuwelijk,’ mompelde West.

‘Het is buitengewoon onrechtvaardig,’ zei ik.

West zei niets.

2 A. Norton Perina aan Ronald Kubodera, M.D., 24 april 1998

‘Buitengewoon onrechtvaardig,’ herhaalde ik, om hem nog een kans te geven.

West zuchtte en depte zijn mondhoecken met het puntje van zijn servet – een lachwekkend gekunsteld, clichématig gebaar waar de anglofilie van afdroop. (Langgeleden had West met een Marshall-beurs twee jaar onderzoek gedaan in Oxford en hij was er een meester in om dat in ieder gesprek, of het nou over koetjes en kalfjes ging of over zijn werk, te berde te brengen.) Het bosbessentaartje dat hij aan het eten was, gaf zijn tanden de blauwpaarse kleur van een bloeduitstorting.

‘Ron,’ begon hij.

‘Ja?’ zei ik.

‘Denk je dat hij het heeft gedaan?’ vroeg West.

Ik wist inmiddels dat ik deze vraag kon verwachten; en ook hoe ik erop moest reageren. ‘Denk jij dat hij het heeft gedaan?’

West keek me aan en glimlachte. Hij richtte zijn blik op het plafond en vervolgens weer op mij. ‘Ja,’ zei hij.

Ik zei niets.

‘Jij niet?’ vroeg West enigszins verbaasd.

Ik wist inmiddels ook wat ik op dié vraag moest antwoorden.

‘Het is niet van belang of hij het wel of niet heeft gedaan,’ zei ik. ‘Norton is een geniaal man, en dat is voor mij het enige wat telt. En voor de wereld zou dat ook het enige moeten zijn.’

Er viel een stilte.

Uiteindelijk zei West schaapachtig: ‘Het wordt tijd om te gaan. Ik moet nog het een en ander lezen voordat ik morgen op het vliegtuig stap.’

‘Goed,’ zei ik. Zwijgend aten we ons dessert op.

We waren met mijn auto naar het restaurant gegaan, en nadat we hadden afgerekend (West wilde voor mij betalen, maar ik won de strijd) bracht ik West terug naar zijn hotel. In de auto probeerde hij een paar keer een gesprek te beginnen, waardoor ik alleen maar kwader werd.

Op het parkeerterrein van het hotel bleven we een tijdje zwijgend naast elkaar zitten, West verwachtingsvol, ik nijdig. Uiteindelijk stak hij zijn hand naar me uit en ik beantwoordde het gebaar.

‘Tja...’ mompelde West.

‘Bedankt voor je bezoek,’ zei ik kortaf. ‘Ik weet zeker dat Norton dat op prijs stelde.’

‘Tja...’ zei West weer. Ik wist niet of hij mijn sarcasme had aangevoeld of niet; ik vermoedde het laatste. ‘Ik zal aan hem denken.’

Er viel weer een stilte.

‘Als hij schuldig wordt bevonden...’ begon West.

‘Dat zal niet gebeuren,’ zei ik.

‘Maar stel dát,’ ging West verder. ‘Moet hij dan de gevangenis in?’

‘Dat kan ik me niet voorstellen,’ antwoordde ik.

‘Nou ja, áls het zover komt,’ hield West aan, en op dat moment herinnerde ik me weer hoe onaangenaam ambitieus, hoe inhalig West als postdoc was geweest, en hoe graag hij bij Norton weg wilde om een eigen lab op te zetten, ‘heeft hij in ieder geval een heleboel zeetijd, hè.’ Ik was met stomheid geslagen door dit gebrek aan respect. Terwijl ik nog bezig was de schok te verwerken glimlachte West naar me, zei nog iets ten afscheid en stapte uit de auto. Ik keek hem na terwijl hij door de dubbele deuren de helverlichte lobby in liep, startte de motor en reed terug naar Norton, bij wie ik meestal overnachtte. In de maanden die volgden begon en eindigde het proces en werd het vonnis geveld, maar het spreekt voor zich dat West al die tijd niets meer van zich liet horen.

Maar zoals ik al zei: nee, niemand heeft begrip voor Nortons huidige situatie. Sterker nog, ze hadden hem al veroordeeld en afgeschreven voordat hij officieel, wettelijk, werd veroordeeld en afgeschreven, door een jury die zogenaamd bestond uit zijn gelijken. Het moet voor een man van Nortons intellectuele kaliber ondraaglijk zijn geweest dat zijn persoonlijkheid werd geanalyseerd en zijn lot beslecht door twaalf incompetente lieden (ik herinner me dat een van de juryleden in zo’n tolhuisje werkte en dat een ander zijn brood verdiende met honden wassen). Door hun oordeel wordt vrijwel alles wat je ooit hebt gepresteerd onbeduidend of zelfs volkomen betekenisloos. Vanuit dat gezichtspunt bezien is het niet verwonderlijk dat Norton depressief is, zich verveelt en te weinig prikkels ondervindt.

Ik wil ook nog een paar woorden wijden aan de media-aandacht

rond het proces, want het zou dom zijn om de teneur van de verslaglegging en de gevolgen daarvan te negeren. Ten eerste moet ik zeggen dat het me, gezien de aard van de misdrijven waarvan Norton werd beschuldigd, allerm minst verbaast dat de media hele pagina's hebben volgepend met verhalen die uitvoerig en met een schokkende minachting voor de waarheid aan de haal gaan met de schaarse feiten uit Nortons privéleven die algemeen bekend zijn. (Toegegeven, in die verhalen werd terloops melding gemaakt van zijn wapenfeiten, maar alleen om een achtergrond te schetsen waartegen zijn vermeende verdorvenheid des te scherper afstak.)

Van de periode voor het proces, toen ik in Nortons huis verbleef om hem bij te staan (en er op de stoep voor zijn gazon elke dag een horde tv-verslaggevers stond te eten en te klets en in de zomerlucht die gonsde van de insecten; het leek wel alsof ze een picknickfeestje hielden), weet ik nog dat er van de vele interviewaanvragen die we kregen (en uiteraard afwezen) slechts één was – helaas van *Playboy* – die Norton uitnodigde zijn eigen verdediging te schrijven. Alle andere media gaven simpelweg een hijgerige, jonge verslaggever de opdracht om het lezerspubliek een eigen interpretatie voor te schotelen van zijn leven en vermeende wandaden. (Aanvankelijk leek het me een goed idee om op het aanbod van *Playboy* in te gaan, ook al was het niet het ideale platform, maar Norton was bang dat alles wat hij schreef zou worden verdraaid tot een bekentenis en tegen hem zou worden gebruikt. Hij had natuurlijk gelijk, en het plan verdween in de prullenbak.) Maar ik wist ook hoe woedend en verdrietig hij werd van het besef dat hij zich niet publiekelijk mocht verdedigen.

De ironie wilde dat Norton kort voor zijn arrestatie het plan had opgevat zijn memoires te schrijven. In die periode (1995) was hij al deels met pensioen en hoefde hij zich niet meer te bekommeren om de bestuurlijke verplichtingen en rompslomp op het lab. Natuurlijk was hij nog steeds de belangrijkste en meest onmisbare man in het lab, alleen stond hij zichzelf eindelijk toe om zijn tijd anders in te delen.

Het was Norton echter niet gegund het verhaal van zijn bijzondere leven vast te leggen, althans niet in omstandigheden die hij zelf zou hebben gekozen. Maar ik wist dat zijn geest elk obstakel overwint. In april, toen hij twee maanden in de gevangenis zat, vroeg ik hem dan ook in mijn dagelijkse brief of hij nog eens wilde overwegen toch zijn

memoires te schrijven. Daarmee zou hij niet alleen een belangrijke bijdrage leveren aan de wereld van de letteren en de wetenschap, maar het zou hem eindelijk ook de kans geven om aan iedereen die het interesseert te laten zien dat hij niet was zoals de wereld hem graag afschilderde. Ik legde uit dat het me een eer zou zijn om de tekst uit te typen en – met zijn toestemming – licht te redigeren, zoals ik eerder had gedaan bij artikelen die hij naar tijdschriften wilde opsturen. Ik schreef dat het voor mij een fascinerend project zou zijn, en het zou hem iets geven om de verveling te verdrijven.

Een week later ontving ik een kort briefje van Norton:

Hoewel ik niet kan zeggen dat ik ernaar uitkijk om de vermoedelijk laatste jaren van mijn leven te besteden aan een poging mensen ervan te overtuigen dat ik onschuldig ben aan de misdrijven waarvan zij mij zo stellig beschuldigen, heb ik toch besloten te beginnen aan mijn ‘levensverhaal’ zoals jij het noemt. Mijn vertrouwen [in jou] is... [zeer] groot.³

Het eerste deel ontving ik een maand later.

Alvorens ik de lezer uitnodig kennis te nemen van het opmerkelijke leven van Norton, doe ik er waarschijnlijk goed aan een korte inleiding te geven. Het is tenslotte een verhaal dat draait om een ziekte.

Norton kan het natuurlijk allemaal beter verwoorden dan ik, maar ik zal hier enkele feiten vermelden over de hoofdpersoon van dit verhaal. Ooit vertelde hij me dat zijn leven pas betekenis begon te krijgen op het moment dat hij naar U’ivu vertrok, waar hij ontdekkingen zou doen die een grote verandering teweegbrachten in de moderne geneeskunde en die er uiteindelijk toe leidden dat hij de Nobelprijs kreeg. In 1950, op zijn vijfentwintigste, maakte hij zijn eerste reis naar het toen nog onbekende Micronesische staatje, een reis die zijn leven voorgoed zou veranderen en een revolutie teweeg zou brengen

3 A. Norton Perina aan Ronald Kubodera, M.D., 3 mei 1998